

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA PRAVOSODJE

**Inšpektorat za varstvo
osebnih podatkov**

1000 Ljubljana, Tivolska 50
Tel: 01/478 52 60, 478 55 30
Fax: 01/ 478 53 44
E-mail: joze.bogataj@gov.si

Številka: 751-02(0106)-08/02
Datum: 27.03.2002

POROČILO O DELU INŠPEKTORATA ZA VARSTVO OSEBNIH PODATKOV V LETU 2001

UVOD

Predloženo Poročilo o delu Inšpektorata za varstvo osebnih podatkov v letu 2001 je pripravljeno na podlagi 27b. člena Zakona o varstvu osebnih podatkov (Uradni list RS, št. 59/99, 57/01 in 59/01), ki določa, da Inšpektorat za varstvo osebnih podatkov predloži ministrstvu in varuhu človekovih pravic do konca meseca marca tekočega koledarskega leta poročilo o svojem delu za preteklo koledarsko leto.

S predloženim poročilom želimo Ministrstvo za pravosodje, Varuha človekovih pravic, pa tudi širšo javnost seznaniti z delom Inšpektorata za varstvo osebnih podatkov v letu 2001. Hkrati jih želimo seznaniti tudi z ugotovljenim stanjem varstva osebnih podatkov v Republiki Sloveniji ter najpogosteje ugotovljenimi nepravilnostmi.

Na Inšpektoratu za varstvo osebnih podatkov upamo, da bo predloženo poročilo pripomoglo k izboljšanju varstva osebnih podatkov v Republiki Sloveniji. V poročilu opisane ugotovitve ter najpogostejše ugotovljene nepravilnosti in kršitve določil Zakona o varstvu osebnih podatkov so namenjene tudi upravljavcem zbirk osebnih podatkov, uporabnikom osebnih podatkov ter ostalim obdelovalcem osebnih podatkov in sicer kot opozorilo, na kaj morajo biti še posebej pozorni, da v prihodnje ne bi več prihajalo do opisanih nepravilnosti.

1. NOVOSTI V ZVEZI Z ORGANIZACIJO NADZORSTVA NAD IZVAJANJEM DOLOČB ZAKONA O VARSTVU OSEBNIH PODATKOV

Inšpekcijsko nadzorstvo nad izvajanjem določb Zakona o varstvu osebnih podatkov se v Republiki Sloveniji opravlja od leta 1992 naprej. Do konca leta 1994 je inšpekcijsko nadzorstvo opravljal Ministrstvo za znanost in tehnologijo, od leta 1995 naprej pa je to področje prišlo v pristojnost Ministrstva za pravosodje.

Stanje na področju varstva osebnih podatkov v Republiki Sloveniji in izvrševanje določb Zakona o varstvu osebnih podatkov spremlja tudi pristojno delovno telo Državnega zbora, to je Odbor za notranjo politiko.

Dne 24.07.2001 je stopil v veljavo noveliran Zakon o varstvu osebnih podatkov (Uradni list RS, št. 59/99, 57/01 in 59/01) - v nadaljevanju ZVOP, ki je precej spremenil organizacijo nadzora nad izvajanjem določb zakona. Do uveljavitve novele zakona je inšpekcijsko nadzorstvo nad izvajanjem določb zakona opravljala en inšpektor, ki je deloval kot samostojni izvajalec v okviru Ministrstva za pravosodje, z novelo zakona pa sta za opravljanje nadzora nad izvajanjem določb zakona določeni dve instituciji in sicer:

- Inšpektorat za varstvo osebnih podatkov, ki se ustanovi kot organ v sestavi Ministrstva za pravosodje in
- Varuh človekovih pravic, ki za opravljanje nalog neodvisnega nadzora varstva osebnih podatkov določi svojega namestnika.

Skladno z novelo ZVOP-a je minister za pravosodje dne 16.10.2001 izdal Pravilnik o notranji organizaciji in sistematizaciji delovnih mest Inšpektorata za varstvo osebnih podatkov, h kateremu je dne 13.11.2001 dala soglasje tudi Komisija Vlade Republike Slovenije za kadrovske in administrativne zadeve.

Pred tem je Vlada Republike Slovenije na svoji 39. seji dne 06.09.2001 na predlog ministra za pravosodje imenovala tudi vršilca dolžnosti glavnega inšpektorja Republike Slovenije za varstvo osebnih podatkov.

Po sistematizaciji delovnih mest je za opravljanje nalog Inšpektorata za varstvo osebnih podatkov predvidenih 6 delovnih mest, od tega 4 inšpektorji ter 2 strokovno tehničnega delavca. V letu 2001 so se v novo ustanovljenem Inšpektoratu za varstvo osebnih podatkov zaposlili 3 delavci, od tega 2 inšpektorja in 1 administrativni sodelavec.

V skladu z novelo Zakona o varstvu osebnih podatkov je Minister za pravosodje izdal tudi Pravilnik o opravljanju strokovnega izpita in o preizkusu znanja inšpektorja za varstvo osebnih podatkov ter Pravilnik o metodologiji vodenja skupnega kataloga osebnih podatkov. Navedena pravilnika sta bila objavljena v Uradnem listu RS, št. 101/01 in sta pričela veljati naslednji dan po objavi, to je 14.12.2001.

2. PRAVNA UREDITEV VARSTVA OSEBNIH PODATKOV V REPUBLIKI SLOVENIJI, PRISTOJNOSTI INŠPEKTORATA ZA VARSTVO OSEBNIH PODATKOV TER PRAVICE IN DOLŽNOSTI INŠPEKTORJA ZA VARSTVO OSEBNIH PODATKOV

2.1. Pravna ureditev varstva osebnih podatkov v Republiki Sloveniji

Varstvo osebnih podatkov je v Republiki Sloveniji ena izmed človekovih pravic in temeljnih svoboščin, ki je zagotovljena v 38. členu Ustave Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 33/91 in 42/97). Citirani člen prepoveduje uporabo osebnih podatkov v nasprotju z namenom njihovega zbiranja ter določa, da zbiranje, obdelovanje, namen uporabe, nadzor in varstvo tajnosti osebnih podatkov določa zakon. Določeno je tudi, da ima vsakdo pravico seznaniti se z osebnimi podatki, ki se nanašajo nanj in pravico do sodnega varstva ob njihovi zlorabi.

Prvi zakon s področja varstva osebnih podatkov v Republiki Sloveniji, ki je uredil varstvo osebnih podatkov, vsebovanih v zbirkah podatkov in njihovo zavarovanje, evidence za potrebe varstva osebnih podatkov in njihovega zavarovanja, pravice posameznika, njihovo varstvo in omejitve, iznos osebnih podatkov iz države ter nadzor in spremljanje izvrševanja določb zakona, je bil Zakon o varstvu osebnih podatkov (Uradni list RS, št. 8/90), ki je stopil v veljavo 24.03.1990. Temeljni cilj navedenega zakona je bil urediti varstvo osebnih podatkov in v tem okviru določiti pravice, načela in ukrepe, s katerimi se preprečujejo nezakoniti in prekomerni

posegi v integriteto človekove osebnosti, ki so lahko posledica zbiranja, obdelave, shranjevanja in posredovanja osebnih podatkov ter njihove uporabe.

Zaradi približevanja k Evropski uniji in zahtev Direktive 95/46/EC Evropskega parlamenta in sveta o zaščiti posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov in o prostem gibanju takih podatkov (Uradni list Evropskih skupnosti št. L 281, 23.11.1995) je Državni zbor Republike Slovenije dne 08.07.1999 sprejel novi Zakon o varstvu osebnih podatkov (Uradni list RS, št. 59/99), ki je stopil v veljavo 07.08.1999. Navedeni novi zakon je bil skoraj v celoti usklajen s prej navedeno direktivo, njegova neusklajenost pa se je kazala predvsem v tem, da zakon po mnenju predstavnikov Evropske unije ni zagotavljal neodvisne institucije za nadzor nad varstvom osebnih podatkov. Zaradi tega je Državni zbor Republike Slovenije dne 26.06.2001 sprejel Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o varstvu osebnih podatkov, ki je bil dne 09.07.2001 objavljen v Uradnem listu RS, št. 57/01. Poglavitni namen navedene novele je bila vzpostavitev neodvisnega nadzorstva nad izvajanjem določb ZVOP-a.

Z ZVOP-om se preprečujejo nezakoniti in neupravičeni posegi v zasebnost posameznika oziroma posameznice pri obdelavi osebnih podatkov, varujejo zbirke osebnih podatkov in preprečuje nezakonita obdelava osebnih podatkov. Za doseg tega namena ZVOP določa:

- pogoje za zakonito obdelavo osebnih podatkov;
- dolžnosti obdelovalcev osebnih podatkov v zvezi z zavarovanjem osebnih podatkov ter vodenjem katalogov podatkov;
- pravice posameznika v zvezi z osebnimi podatki, ki se nanašajo nanj in sodno varstvo teh pravic;
- pogoje za iznos osebnih podatkov iz države;
- nadzor nad izvajanjem določb zakona ter s tem povezane pravice inšpektorja za varstvo osebnih podatkov ter Varuha človekovih pravic;
- spremljanje izvrševanja zakona;
- sankcije v primeru kršitev.

Skladno z določbami ZVOP-a in določbami 38. člena Ustave Republike Slovenije mora biti obdelava osebnih podatkov na področju javnega sektorja (državni organi, organi lokalnih skupnosti in nosilci javnih pooblastil) določena tudi v zakonu, ki ureja posamezno področje. To pomeni, da morajo v javnem sektorju zakoni (ne izvršilni predpisi!), ki urejajo posamezna področja, jasno določiti, katere zbirke osebnih podatkov se bodo vzpostavile in vodile na posameznem področju, vrste osebnih podatkov, ki jih bodo posamezne zbirke vsebovale, način zbiranja osebnih podatkov, čas shranjevanja osebnih podatkov, morebitne omejitve pravic posameznika ter zlasti namen uporabe zbranih osebnih podatkov.

Za razliko od javnega sektorja, lahko zasebni sektor poleg osebnih podatkov, katerih obdelava je določena v zakonu, obdeluje osebne podatke tudi na podlagi pisne privolitve posameznika.

Poleg ZVOP-a se v Republiki Sloveniji neposredno uporabljajo tudi določbe Konvencije o varstvu posameznikov glede na avtomatsko obdelavo osebnih podatkov, ki je bila ratificirana in objavljena leta 1994 (Uradni list RS, št. 3/94). Namen navedene konvencije je na ozemlju vsake pogodbenice, vsakemu posamezniku, ne glede na državljanstvo in prebivališče, zagotoviti spoštovanje njegovih pravic in temeljnih svoboščin in v tem okviru še posebej spoštovanje pravice do zasebnosti glede na avtomatsko obdelavo osebnih podatkov, ki se nanašajo nanj.

Zloraba osebnih podatkov je v 154. členu Kazenskega zakonika (Uradni list RS, št. 63/94, 70/94 in 23/99) opredeljena tudi kot kaznivo dejanje, ki se preganja po uradni dolžnosti. Določeno je, da se z denarno kaznijo ali zaporom do enega leta kaznuje, kdor v nasprotju z zakonom uporabi osebne podatke, ki se smejo voditi samo na podlagi zakona ali na podlagi osebne privolitve posameznika, na katerega se podatki nanašajo ali, kdor vdre v računalniško vodeno zbirko podatkov z namenom, da bi sebi ali komu drugemu pridobil kakšen osebni podatek. Če navedeno dejanje stori uradna oseba z zlorabo uradnega položaja ali uradnih pravic, se kaznuje z zaporom do dveh let.

2.2. Pristojnosti in dolžnosti Inšpektorata za varstvo osebnih podatkov

Poglavitna naloga Inšpektorata za varstvo osebnih podatkov je vsekakor opravljanje inšpekcijskega nadzorstva nad izvajanjem določb ZVOP-a in drugih predpisov s področja varstva osebnih podatkov. Inšpekcijsko nadzorstvo zajema:

- nadzor nad zakonitostjo obdelave osebnih podatkov;
- nadzor nad izvajanjem postopkov in ukrepov za zavarovanje osebnih podatkov, določenih v notranjih aktih upravljavcev in uporabnikov osebnih podatkov, ter njihovo ustreznost;
- nadzor nad izvajanjem določb zakona, ki urejajo kataloge podatkov, skupni katalog osebnih podatkov in evidentiranje prenosa podatkov posameznim uporabnikom osebnih podatkov; ter
- nadzor nad izvajanjem določb zakona glede iznosa osebnih podatkov iz države in o njihovem posredovanju tujim uporabnikom.

Poleg opravljanja inšpekcijskega nadzorstva inšpektorat zagotavlja tudi enotno uresničevanje ukrepov na področju varstva osebnih podatkov in sodeluje z ministrstvi pri pripravi predpisov s področja osebnih podatkov. Inšpektorat sodeluje tudi z drugimi inšpektorati, upravnimi organi in organizacijami, zavodi, združenji, ter drugimi organizacijami in organi glede vseh vprašanj, ki so pomembna za varstvo osebnih podatkov.

Posebno poglavje predstavlja sodelovanje inšpektorata z Varuhom človekovih pravic, ki je v ZVOP-u še posebej določeno. Varuh človekovih pravic ima po določbah ZVOP-a v razmerju do Inšpektorata za varstvo osebnih podatkov, poleg ostalih, še sledeče pristojnosti:

- spremlja delo inšpektorata in predlaga ukrepe za izvajanje nadzorstva in za varstvo osebnih podatkov;
- lahko predlaga inšpektoratu, da opravi nadzor in sprejme ustrezne ukrepe, vključno z začasno ali dokončno prepovedjo obdelave in uporabe osebnih podatkov, ki se obdelujejo ali uporabljajo v nasprotju z določbami zakona ali drugega predpisa;
- lahko zahteva od inšpektorata, da poroča o ukrepih in odločitvah, ki jih je sprejel na podlagi zakona.

Inšpektorat je po določbah 29d. člena ZVOP-a dolžan v postavljenem roku obvestiti varuha o uresničitvi njegovih predlogov in priporočil ter poročati na njegovo zahtevo. Če inšpektorat predloga varuha ne upošteva, je dolžan pisno obrazložiti svojo odločitev.

Inšpektorat za varstvo osebnih podatkov mora do konca meseca marca tekočega koledarskega leta predložiti Ministrstvu za pravosodje in Varuhu človekovih pravic tudi poročilo o svojem delu za preteklo leto.

2.3. Pravice in dolžnosti inšpektorja za varstvo osebnih podatkov

Delovno področje inšpekcijskega nadzorstva nad izvajanjem določb ZVOP-a je v zakonu opredeljeno dovolj široko, tako, da nadzor obsega vse vidike zbiranja, obdelovanja, shranjevanja, posredovanja in uporabe osebnih podatkov. Posebej je poudarjen nadzor nad zakonitostjo obdelave osebnih podatkov ter nadzor nad izvajanjem organizacijskih in ustreznih logično tehničnih postopkov in ukrepov, potrebnih za zagotovitev učinkovitega zavarovanja osebnih podatkov, ki jih morajo v svojih notranjih aktih določiti upravljavci zbirk osebnih podatkov, obdelovalci in uporabniki osebnih podatkov.

Skladno z določbami Zakona o upravi ima inšpektor trajni mandat in kot delavec s posebnimi pooblastili in odgovornostmi samostojno opravlja zadeve inšpekcijskega nadzorstva, izdaja odločbe in sklepe v upravnem postopku in odreja druge ukrepe, za katere je pooblaščen.

V povezavi z Zakonom o upravi, ki v svojem sedmem poglavju na splošno določa pravice in dolžnosti inšpektorja, so v ZVOP-u navedene samo specifične pravice in dolžnosti inšpektorja pri opravljanju inšpekcijskega nadzorstva na konkretnem področju, to je na področju varstva

osebnih podatkov.

Specifične pravice inšpektorja za varstvo osebnih podatkov so določene v 27e. členu ZVOP-a, ki določa, da je pri opravljanju inšpekcijskega nadzorstva inšpektor upravičen:

- pregledovati dokumentacijo, ki se nanaša na obdelavo osebnih podatkov ter njihov iznos iz države in posredovanje tujim uporabnikom osebnih podatkov;
- pregledovati vsebino zbirk osebnih podatkov, katalogov podatkov in skupnega kataloga osebnih podatkov;
- pregledovati dokumentacijo in akte, ki urejajo zavarovanje osebnih podatkov;
- pregledovati prostore, v katerih se obdelujejo osebni podatki, računalniško in drugo opremo ter tehnično dokumentacijo;
- preverjati ukrepe in postopke za zavarovanje osebnih podatkov ter njihovo izvajanje ter;
- opravljati druge zadeve, določene z zakonom.

V primeru, ko inšpektor pri opravljanju inšpekcijskega nadzorstva ugotovi nezakonnosti v zvezi z varstvom osebnih podatkov, seznanjeni o svoji ugotovitvi tudi prizadeti, če gre za ugotovitve, ki imajo splošen pomen, pa tudi medije.

Da ne bi prišlo do morebitnih kršitev informacijske zasebnosti posameznikov v zvezi z izvajanjem inšpekcijskega nadzorstva, je v 28c. členu ZVOP-a določeno, da je inšpektor osebne podatke, s katerimi se seznanjeni pri izvajanju inšpekcijskega nadzorstva, dolžan varovati kot uradno tajnost, tudi po prenehanju opravljanja službe inšpektorja. Ta dolžnost velja tudi za vse zaposlene delavce v inšpektoratu.

Inšpektor mora na podlagi 98. člena Zakona o upravi obravnavati vse prijave, pritožbe, sporočila in druge vloge v zadevah iz svoje pristojnosti in vlagatelje na njihovo zahtevo obvestiti o svojih ukrepih.

Če inšpektor pri opravljanju inšpekcijskega nadzorstva ugotovi kršitev zakona ali drugega predpisa, ki ureja varstvo osebnih podatkov, ima skladno z 28. členom ZVOP-a pravico takoj:

1. odrediti, da se nepravilnosti ali pomanjkljivosti, ki jih ugotovi, odpravijo na način in v roku, ki ga določijo;
2. odrediti prepoved obdelave osebnih podatkov subjektom, ki niso zagotovili ali ne izvajajo ukrepov in postopkov za zavarovanje osebnih podatkov ali, če nezakonito obdelujejo osebne podatke;
3. odrediti prepoved iznosa osebnih podatkov iz države in njihovega posredovanja tujim uporabnikom, če se iznašajo ali posredujejo v nasprotju z določbami zakona.

Zoper odločbo inšpektorja je dovoljena pritožba in sicer v osmih dneh od dneva njene vročitve. Pritožba zoper odločbo po 2. in 3. točki prvega odstavka 28. člena ZVOP-a ne zadrži njene izvršitve. O pritožbi odloči minister za pravosodje v osmih dneh od vložitve. Če inšpektor pri nadzoru ugotovi, da gre za sum storitve kaznivega dejanja ali prekrška, poda kazensko ovadbo oziroma uvede postopek o prekršku.

3. STATISTIČNI PRIKAZ AKTIVNOSTI INŠPEKTORATA V LETU 2001

3.1. Statistični prikaz zadev inšpekcijskega nadzorstva nad izvajanjem določb ZVOP-a

V letu 2001 je bilo obravnavanih 75 zadev s področja inšpekcijskega nadzorstva nad izvajanjem določb ZVOP-a, od tega 43 na podlagi prijav, pritožb in pobud posameznikov. Zaradi ugotovljenih manjših nepravilnosti je bilo izrečenih 43 opozoril za odpravo nepravilnosti na zapisniku, zaradi ugotovljenih večjih nepravilnosti oziroma kršitev ZVOP-a pa je bilo izdanih 5 odločb ter podanih 10 predlogov za uvedbo postopka o prekršku. Na prvostopenjske odločbe je

bila vložena ena pritožba, ki pa jo je drugostopenjski organ zavrnil.

Pri sodnikih za prekrške je bilo v letu 2001 na prvi stopnji rešenih 6 predlogov za uvedbo postopka o prekršku, ki jih je inšpektorat podal že v letu 2000 in en predlog, ki ga je inšpektorat podal v letu 2001. V vseh primerih so bile kršiteljem zaradi različnih kršitev določb ZVOP-a izrečene denarne kazni, ki so se gibale od 500.000 do 1.000.000 SIT za odgovorne pravne osebe, ter od 50.000 do 100.000 SIT za odgovorne osebe pravnih oseb.

Zgornji podatki kažejo, da se je na področju inšpekcijskega nadzorstva nad izvajanjem določb ZVOP-a v letu 2001 57% zadev pričelo na podlagi prijav, pritožb in pobud posameznikov, v 43% zadev pa je šlo za opravljanje rednega preventivnega inšpekcijskega nadzorstva na področjih, kjer se obdelujejo posamezne zbirke osebnih podatkov.

Če primerjamo število prijav, pritožb in pobud posameznikov, ki so bile podane v letu 2001 s podatki iz preteklih let, pridemo do zaključka, da se je število prijav, pritožb in pobud posameznikov v zadnjih letih nekoliko povečalo, kar kaže na to, da se posamezniki vedno bolj zavedajo svojih pravic glede varstva osebnih podatkov. Za primerjavo navajamo število prijav, pritožb in pobud, ki so jih posamezniki zaradi suma kršitev določb ZVOP-a vložili od leta 1996 naprej:

- leta 1996 je bilo vloženih 25 prijav, pritožb in pobud posameznikov
- leta 1997 je bilo vloženih 27 prijav, pritožb in pobud posameznikov,
- leta 1998 je bilo vloženih 33 prijav, pritožb in pobud posameznikov,
- leta 1999 je bilo vloženih 26 prijav, pritožb in pobud posameznikov,
- leta 2000 je bilo vloženih 35 prijav, pritožb in pobud posameznikov,
- leta 2001 je bilo vloženih 43 prijav, pritožb in pobud posameznikov

Od skupaj 43 obravnavanih prijav, pritožb in pobud posameznikov v zvezi z varstvom osebnih podatkov v letu 2001, je bila le v 10 primerih ugotovljena takšna kršitev varstva osebnih podatkov, zaradi katere je bilo možno zoper kršitelja podati predlog za uvedbo postopka o prekršku. V ostalih 33 primerih je bilo ugotovljeno, da dejanje ni prekršek, kršitve ni bilo mogoče dokazati, je prijavitelj umaknil prijavo ali pa je ugotovljena kršitev zaradi relativno kratkih zastaralnih rokov že zastarala.

Prijave, pritožbe in pobude posameznikov, ki so bile obravnavane v letu 2001, so bile vložene iz sledečih razlogov:

- 5 na področju upravljanja večstanovanjskih hiš in sicer zaradi izobešanja seznamov dolžnikov in seznamov stanovalcev na oglasne deske;
- 5 zaradi suma posredovanja osebnih podatkov nepooblaščenim uporabnikom;
- 4 zaradi suma kršitve pravic posameznika iz 18. in 19. člena ZVOP-a;
- 2 zaradi suma nezakonite obdelave osebnih podatkov s strani policistov (1x zaradi vodenja postopka na Oddelku za pritožbe, notranjo zaščito in pomoč policistom ter odklanjanja pravice posameznika do vpogleda v spis in v zbirke osebnih podatkov, ki se vodijo na navedenem oddelku, 1x zaradi uporabe osebnih podatkov iz evidence stalno in začasno prijavljenih v prijavi tržnemu inšpektorju);
- 2 zaradi neustreznega zavarovanja osebnih podatkov.

Po 1 prijava, pritožba oziroma pobuda posameznikov je bila vložena iz sledečih razlogov:

- suma uporabe osebnih podatkov iz evidence registriranih vozil za namene pošiljanja propagandnega materiala;
- objave osebnih podatkov o davčnih zavezancih na internetu;
- suma odtujitve zdravstvenega kartona in posredovanja le tega nepooblaščenim osebam;
- kopiranja bančne kartice in vozniškega dovoljenja kupca, ki je kupil blago na kredit in s prodajalcem sklenil kupoprodajno pogodbo;
- uporabe osebnih podatkov delničarjev za namene pošiljanja propagandnega materiala za odkup delnic in obveznic;
- objave osebnih podatkov v telefonskem imeniku brez predhodne pisne privolitve posameznika;
- suma nezakonite uporabe osebnih podatkov v postopku imenovanja direktorja,

- pošiljanja vabil in sodnih odločb v ovojnicah, na katerih je na zunanji strani napisana tudi št. zadeve in vsebina (npr. odločba, predlog ali vabilo za XX.XX.2001, po čl. 120 ZP);
- suma kršitve 11. člena ZVOP-a, ker upravljavec zbirke osebnih podatkov uporabniku osebnih podatkov ni posredoval zahtevanih podatkov;
- suma zlorabe osebnih podatkov, ker je delodajalec v odsotnosti delavca pregledal njegov službeni računalnik in e-pošto, ki je prispela ali bila odposlana s službenega e-naslava delavca in tako pridobljene podatke uporabil v disciplinskem postopku zoper delavca;
- suma nezakonite pridobitve in uporabe podatka o zaposlitvi dolžnika, ki je bil pridobljen in uporabljen v izvršilnem postopku;
- suma nezakonite obdelave osebnih podatkov med vizito v psihiatrični bolnišnici;
- neevidentiranja posredovanja osebnih podatkov drugim uporabnikom;
- izdelave brošure z osebnimi podatki učencev ene od osnovnih šol, pri čemer si izdajatelj pred izdajo niso pridobili pisnih privolitvev staršev oziroma zakonitih zastopnikov učencev;
- ker policija pooblaščenca oškodovanca ni posredovala podatkov o povzročitelju prometne nesreče;
- suma posredovanja podatkov o prometu na hranilni knjižici nepooblaščenim uporabnikom;
- suma nezakonite pridobitve osebnih podatkov za namene vodenega upravnega postopka in uporabe pridobljenih osebnih podatkov v upravni odločbi;
- suma nezakonite pridobitve osebnih podatkov iz evidence stalno in začasno prijavljenih in uporabe pridobljenih podatkov za namene debate na forumu, ki je potekala na spletnih straneh ene od občin.;
- suma nezakonite obdelave osebnih podatkov v disciplinskem postopku;
- suma nezakonitega razpolaganja s kompletno bazo podatkov o telefonskih naročnikih, ki naj bi bila uporabljena za namene izvedbe ankete;
- suma zlorabe položaja in s tem povezanim nezakonitim pridobivanjem osebnih podatkov iz evidence identifikacij, ki jo vodi policija;
- suma nezakonite obdelave osebnih podatkov članov društva in kršenja pravic posameznika iz 18. in 19. člena ZVOP-a;
- pomanjkljive in nejasne izjave oziroma pisne privolitve posameznika za obdelavo določenih osebnih podatkov (zdravstveno stanje, kazenske obsodbe, članstvo v sindikatu), ki jo je delodajalec posredoval zaposlenim in od njih zahteval, da takšno izjavo podpišejo;
- pošiljanja vabil na preglede in terapije na odprtih dopisnicah;
- suma nezakonite obdelave osebnih podatkov imetnikov radijskih oziroma televizijskih sprejemnikov.

Poleg obravnavanja prijav, pritožb in pobud posameznikov je bilo v letu 2001 evidentiranih tudi 32 zadev, v okviru katerih se je opravljal redni preventivni inšpekcijski nadzor nad izvajanjem določb ZVOP-a. Preventivni nadzor se je opravljal pri večjih delodajalcih, na upravnih enotah in v drugih državnih organih, na občinah, na področju vzgoje in izobraževanja, v bolnišnicah in zdravstvenih domovih, v avtošolah, na področju pravosodja ter pri upravnih večstanovanjskih hiš.

3.2. Statistični prikaz ostalih zadev z delovnega področja inšpektorata na domačem področju

Na domačem področju je bilo poleg opravljanja inšpekcijskega nadzorstva v letu 2001 evidentiranih tudi 26 zadev, v okviru katerih so se opravljale sledeče aktivnosti:

- sodelovanje z ministrstvi in drugimi organi ter organizacijami pri pripravi zakonov in drugih predpisov, ki na posameznih področjih predpisujejo obdelavo osebnih podatkov;
- posredovanje informacij, mnenj, tolmačenj in stališč v zvezi z vprašanji, ki se nanašajo na varstvo osebnih podatkov;

- obveščanje javnosti o stanju na področju varstva osebnih podatkov in o delu Inšpektorata za varstvo osebnih podatkov;
- opozarjanje upravljavcev zbirk osebnih podatkov na neusklajenost posameznih materialnih zakonov in drugih predpisov z določbami ZVOP-a ter nudenje pomoči za odpravo neskladnosti;
- opozarjanje in nudenje pomoči upravljavcem zbirk osebnih podatkov z različnih področij pri ureditvi katalogov podatkov ter pri pripravi ustreznih pisnih privolitev posameznikov za obdelavo osebnih podatkov;
- nudenje pomoči pri določanju organizacijskih in ustreznih logično tehničnih postopkov in ukrepov za zavarovanje osebnih podatkov ter pri pripravi ustreznih notranjih aktov.

3.3. Statistični prikaz aktivnosti inšpektorata na mednarodnem področju

Na mednarodnem področju smo aktivno sodelovali pri pripravi skupnih osnov in posameznih dokumentih varstva osebnih podatkov v Evropski uniji, Svetu Evrope in NATU.

Aktivno smo sodelovali:

- pri pripravi pogajalskih izhodišč za EU v posameznih delovnih skupinah in na sestankih doma in v tujini: 3. prost pretok storitev, 19. telekomunikacije in informacijska tehnologija in 24. pravosodje in notranje zadeve;
- pri pripravi sprememb in dopolnitev Konvencije o varstvu posameznikov glede na avtomatsko obdelavo osebnih podatkov št. 108 Sveta Evrope in protokola k tej konvenciji;
- pri pripravi dokumentov glede varstva osebnih podatkov v projektni skupini za spremljanje in uresničevanje določb konvencije št. 108 Sveta Evrope (za področje video nadzora, pametnih kartic, posredovanja osebnih podatkov preko interneta itn.);
- pri pripravi dokumentov v delovni skupini, ki se ukvarja s posledicami informatizacije in njenega vpliva na varstvo osebnih podatkov;
- na mednarodni konferenci o varstvu osebnih podatkov, ki je bila novembra v Varšavi;
- pri pripravi gradiv v okviru komisije Vlade RS za varovanje zaupnih dokumentov Zveze NATO.

4. UGOTOVLJENO STANJE VARSTVA OSEBNIH PODATKOV NA PODROČJIH, KJER SE JE V LETU 2001 OPRAVLJALO INŠPEKCIJSKO NADZORSTVO

4.1. Ministrstva ter organi v sestavi ministrstev

Stanje varstva osebnih podatkov na področju posameznih ministrstev in organov v njihovi sestavi se v obravnavanem obdobju glede na pretekla leta ni dosti spremenilo. Posamezna ministrstva še vedno nimajo izdelanih katalogov podatkov, iz katerih bi moral biti skladno z določbami 15. člena ZVOP-a razviden opis vseh zbirk osebnih podatkov, ki jih posamezna ministrstva vodijo in vzdržujejo, poleg tega pa posamezna ministrstva v svojih notranjih aktih še vedno nimajo predpisanih organizacijskih in ustreznih logično tehničnih postopkov in ukrepov za zavarovanje osebnih podatkov, kot to določa 13. in 14. člen ZVOP-a.

V Skupnem katalogu osebnih podatkov, ki ga skladno s 16. členom ZVOP-a vodi Ministrstvo za pravosodje, so bile ob koncu leta 2001 objavljene zbirke osebnih podatkov, ki naj bi jih vodila sledeča ministrstva: Ministrstvo za finance, Ministrstvo za kulturo, Ministrstvo za notranje zadeve, Ministrstvo za obrambo, Ministrstvo za okolje in prostor, Ministrstvo za pravosodje, Ministrstvo za promet in zveze, Ministrstvo za šolstvo in šport, Ministrstvo za znanost in tehnologijo ter Ministrstvo za zunanje zadeve. Iz navedenega je razvidno, da vsa ministrstva Ministrstvu za pravosodje še vedno niso posredovala podatkov iz 1., 2., 4. in 5. točke svojih katalogov, poleg tega pa je že iz samih nazivov posameznih ministrstev razvidno,

da so podatki, ki so bili posredovani, marsikje že zastareli, kar pomeni, da niso bile javljene spremembe podatkov.

Tudi v zvezi z evidentiranjem obiskovalcev, ki vstopajo v posamezna ministrstva ter videonadzorom, povezanim z varovanjem objektov, se v obravnavanem obdobju ni nič spremenilo. Kot nam je znano, posamezna ministrstva, Državni zbor in ostale državne pa tudi zasebne pravne osebe še vedno vodijo evidence obiskovalcev in opravljajo videonadzor svojih prostorov ter v posameznih primerih tudi okolice zgradb. Takšne evidence so zaradi zagotovitve varnosti vsekakor potrebne, vendar pa so takšne evidence oziroma zbirke osebnih podatkov po našem mnenju nezakonite, saj takšna obdelava osebnih podatkov še vedno ni določena v zakonu. Podobno je z vidika ZVOP-a pravno vprašljiv tudi videonadzor. Zakonsko podlago za vodenje evidence obiskovalcev in za videonadzor imajo zaenkrat samo igralnice, ker je takšna obdelava določena v Zakonu o igrah na srečo. Zaradi navedenega je po našem mnenju nujno, da se obdelava osebnih podatkov za namene varovanja določi v zakonu, npr. Zakonu o zasebnem varovanju in obveznem organiziranju službe varovanja ali drugem podobnem zakonu.

4.2. Upravne enote

V zvezi z obdelavo osebnih podatkov v upravnih enotah je bila v letu 2001 vložena 1 pritožba, ki se je nanašala na sum nezakonite pridobitve osebnih podatkov za namene vodenega upravnega postopka in uporabe pridobljenih osebnih podatkov v upravni odločbi. Pri obravnavi navedene pritožbe je bilo ugotovljeno, da so se osebni podatki pridobili na podlagi 139. člena Zakona o splošnem upravnem postopku in uporabili izključno za namene procesnih dajanj v okviru vodenih postopkov. To pomeni, da so bili osebni podatki pridobljeni na zakonit način in uporabljeni za zakonite namene. Zaradi tega v obravnavani zadevi določbe ZVOP-a niso bile kršene.

Problematika in s tem povezane nepravilnosti, ki se v zvezi z obdelavo osebnih podatkov kažejo na področju upravnih enot, ostaja praktično ista, kot že vsa pretekla leta, saj se v obravnavanem obdobju na tem področju ni praktično nič spremenilo:

- V posameznih upravnih enotah še vedno nimajo izdelanega notranjega akta, ki bi določal organizacijske in ustrezne logično tehnične postopke in ukrepe za zavarovanje osebnih podatkov in bi veljal za vse notranje organizacijske enote posamezne upravne enote. Kljub temu pa lahko zapišemo, da je varstvo osebnih podatkov v upravnih enotah na dokaj visokem nivoju, kar velja še zlasti za področje upravnih notranjih zadev. Tudi poznavanje določb ZVOP-a s strani zaposlenih na upravnih enotah je na dokaj visokem nivoju.
- Večina upravnih enot še vedno nima izdelanih katalogov podatkov (15. člen ZVOP-a), prav tako pa večina upravnih enot podatkov iz 1., 2., 4. in 5. točke katalogov podatkov še vedno ni posredovala Ministrstvu za pravosodje, kot to določa 16. člen ZVOP-a. Podatke za Skupni katalog zbirk osebnih podatkov je Ministrstvu za pravosodje do konca leta 2001 posredovalo le 18 upravnih enot, iz pregleda nazivov in vsebine zbirk osebnih podatkov, ki jih je teh 18 upravnih enot prijavilo, pa je razvidno, da naj bi posamezne enote vodile različne zbirke osebnih podatkov, kar se zdi nelogično.
- Zaradi zakonodaje, ki na posameznih področjih še vedno ni usklajena z določbami ZVOP-a, nekaterim zaposlenim na upravnih enotah in na posameznih ministrstvih še vedno ni povsem jasno, ali so upravljavci posameznih zbirk osebnih podatkov upravne enote ali ministrstva. Po našem mnenju je iz določil 6. točke prvega odstavka 2. člena ZVOP-a povsem jasno razvidno, kdo je upravljavec posamezne zbirke osebnih podatkov: to je fizična ali pravna oseba, ki je z zakonom ali s pisno privolitvijo posameznika pooblaščen, da vzpostavi, vodi, vzdržuje in nadzoruje posamezno zbirko osebnih podatkov. To pomeni, da, če zakon, ki določa vzpostavitev in vodenje neke zbirke osebnih podatkov (registra ali evidence) določa, da zbirko podatkov vodijo upravne enote, potem je upravljavec takšne zbirke podatkov posamezna upravna enota, ki je zato za takšno zbirko dolžna zagotoviti tudi katalog podatkov ter podatke iz kataloga posredovati pristojnemu ministrstvu, ki vodi Skupni katalog osebnih podatkov.
- Posledica zakonodaje, ki na posameznih področjih še vedno ni usklajena z določbami

ZVOP-a se kaže tudi v tem, da je vodenje posameznih zbirk osebnih podatkov in s tem povezana obdelava osebnih podatkov na področju upravnih enot pravno še vedno sporna, saj se določene zbirke osebnih podatkov še vedno vodijo na podlagi podzakonskih predpisov, oziroma se s podzakonskimi predpisi določa vsebina posameznih zbirk osebnih podatkov.

Obstoječe stanje na področju upravnih enot še vedno kaže na potrebo po tem, da se ustanovi posebna skupina, ki bo v sodelovanju s pristojno službo Ministrstva za pravosodje ali v sodelovanju z Inšpektoratom za varstvo osebnih podatkov pripravila ustrezne pravne podlage za obdelavo osebnih podatkov, ugotovila, kdo so upravljavci posameznih zbirk osebnih podatkov (posamezna ministrstva ali upravne enote?), pripravila kataloge podatkov oziroma ustrezna osnutke, ter pripravila osnutke aktov, s katerimi se predpišejo postopki in ukrepi za zavarovanje osebnih podatkov.

4.3. Policija

V zvezi z obdelavo osebnih podatkov v policiji so bile v obravnavanem obdobju vložene 4 pritožbe posameznikov. Pritožbe, so bile vložene iz sledečih razlogov:

- zaradi vodenja postopka na Oddelku za pritožbe, notranjo zaščito in pomoč policistom ter odklanjanja pravice posameznika do vpogleda v spis in v zbirke osebnih podatkov, ki se vodijo na navedenem oddelku;
- zaradi suma uporabe osebnih podatkov iz evidence stalno in začasno prijavljenih v prijavi tržnemu inšpektorju;
- ker policija pooblaščenca oškodovanca ni posredovala podatkov o povzročitelju prometne nesreče;
- zaradi suma zlorabe položaja in s tem povezanim nezakonitim pridobivanjem osebnih podatkov iz evidence identifikacij, ki jo vodi policija.

Pri obravnavi zgoraj navedenih pritožb je bilo ugotovljeno, da delavci policije niso kršili določb ZVOP-a. Hkrati je bilo ugotovljeno, da ima policija dokaj dobro urejeno področje varstva osebnih podatkov, saj ima v svojih notranjih aktih predpisane ustrezne organizacijske in logično tehnične postopke in ukrepe za zavarovanje osebnih podatkov, zagotovljeno pa je tudi izvajanje predpisanih postopkov in ukrepov. Poleg tega ima policija za zbirke podatkov, ki jih vodi in vzdržuje, že izdelane kataloge podatkov, podatke iz 1., 2., 4. in 5. točke katalogov pa je tudi že posredovala Ministrstvu za pravosodje.

4.4. Pravosodje

V obravnavanem obdobju sta bili na področju pravosodja vloženi 2 pritožbi v zvezi z varstvom osebnih podatkov in sicer:

- zaradi pošiljanja vabil in sodnih odločb v ovojnicah, na katerih je na zunanji strani napisana tudi št. zadeve in vsebina (npr. odločba, predlog ali vabilo za XX.XX.2001, po čl. 120 ZP),
- zaradi suma nezakonite pridobitve in uporabe podatka o zaposlitvi dolžnika, ki se je pridobil in uporabil v izvršilnem postopku.

Pri obravnavi zgoraj navedenih pritožb je bilo ugotovljeno, da določbe ZVOP-a niso bile kršene. Podatek o zaposlitvi dolžnika se je pridobil in uporabil v skladu z določili Zakona o izvršbi in zavarovanju, odprava pisanj in podatki, ki se napišejo na vročilnico, pa so določeni v 90. členu Pravilnika o notranjem poslovanju organov za postopek o prekršku, kjer je med drugim določeno: "Če se odpravljajo vabila na narok, se na vročilnico oziroma povratnico vpiše datum naroka, sicer pa se označi vsebina pošiljke (npr. odločba)."

Je pa bilo pri opravljanju inšpekcijskega nadzorstva na področju pravosodja ugotovljeno, da sodišča, državna tožilstva, državna pravobranilstva ter sodniki za prekrške za zbirke osebnih

podatkov, ki jih vodijo in vzdržujejo (kot zbirke osebnih podatkov so mišljeni razni vpisniki, imeniki in pomožne knjige), še vedno niso zagotovila katalogov podatkov, kot to določa 15. člen ZVOP-a. Tudi podatkov iz 1., 2., 4. in 5. točke katalogov podatkov navedeni organi še vedno niso posredovali Ministrstvu za pravosodje, kot to določa 16. člen ZVOP-a. Izjema sta le Sodnik za prekrške Sevnica ter Senat za prekrške Republike Slovenije, ki sta to že storila.

Posamezna sodišča imajo v Skupnem katalogu osebnih podatkov prijavljene le tiste zbirke osebnih podatkov, ki se nanašajo na zaposlene na sodiščih, nimajo pa prijavljenih posameznih vpisnikov, imenikov in pomožnih knjig. Poleg tega so podatki, ki jih imajo sodišča objavljena v skupnem katalogu osebnih podatkov, že zastareli in bi jih bilo nujno potrebno ažurirati.

Ob opravljanju inšpekcijskega nadzorstva na enem od sodišč je bilo tudi ugotovljeno, da sodišče v svojih notranjih aktih ni imelo predpisanih organizacijskih in ustreznih logično tehničnih postopkov in ukrepov za zavarovanje osebnih podatkov, kot to določa 13. in 14. člen ZVOP-a.

Zaradi ureditve zadev v zvezi s katalogi podatkov ter akti, ki predpisujejo postopke in ukrepe za zavarovanje osebnih podatkov, bi bilo koristno imenovati posebno skupino, ki bi zadevo enotno uredila za vsa sodišča, državna tožilstva, državna pravobranilstva in sodnike za prekrške.

4.5. Lokalna samouprava

Na področju lokalne samouprave sta bili v obravnavanem obdobju vloženi 2 prijavi v zvezi z varstvom osebnih podatkov in sicer:

- zaradi suma neustreznega zavarovanja osebnih podatkov;
- zaradi suma nezakonite pridobitve osebnih podatkov iz evidence stalno in začasno prijavljenih in uporabe pridobljenih podatkov za namene debate na forumu, ki je potekala na spletnih straneh ene od občin.

Pri obravnavi prve prijave je bilo ugotovljeno, da so imeli v občini zavarovanje osebnih podatkov na dokaj visokem nivoju: v notranjih aktih so imeli predpisane ustrezne postopke in ukrepe za zavarovanje osebnih podatkov, prostori so bili varovani z alarmno javljalno napravo in protivlomnimi vrati, računalniško vodene zbirke osebnih podatkov pa so bile varovane tudi z vstopnimi gesli.

Pri obravnavi druge prijave je bilo ugotovljeno, da v občini za namene debate na forumu niso niti pridobili niti uporabili osebnih podatkov iz evidence stalno in začasno prijavljenih.

Se pa je pri opravljanju inšpekcijskega nadzorstva na občinah pokazalo, da nobena od občin, kjer se je opravljalo inšpekcijsko nadzorstvo, za zbirke osebnih podatkov, ki jih vodi in vzdržuje, ni zagotovila katalogov podatkov ter podatkov iz 1., 2., 4. in 5. točke katalogov ni posredovala Ministrstvu za pravosodje. Na eni od občin je bilo tudi ugotovljeno, da občina v svojih notranjih aktih nima predpisanih organizacijskih in ustreznih logično tehničnih postopkov in ukrepov za zavarovanje osebnih podatkov.

Poleg tega je bilo ugotovljeno, da so si občine vzpostavile lastne Evidence stavbnih zemljišč, ki njim in Davčni upravi RS služijo za odmero nadomestila za uporabo stavbnega zemljišča. Navedene evidence vsebujejo v večini primerov sledeče vrste osebnih podatkov: EMŠO, ime in priimek lastnika, naslov, datum rojstva, davčno številko, spol, od kje je pridobljen podatek ter podatke o zgradbah in parcelah. Evidence je za občine nastavilo eno od podjetij, ki se ukvarja z informatiko in sicer na podlagi sklenjenih pogodb. Pri pregledu sklenjenih pogodb je bilo ugotovljeno, da sklenjene pogodbe ne zadostijo zahtevam 7. člena ZVOP-a, saj v pogodbah niso bili nikjer določeni pogoji in ukrepi za zagotovitev varstva osebnih podatkov in njihovega zavarovanja.

Podatki, ki so služili za vzpostavitev Evidence stavbnih zemljišč, so bili v večini primerov pridobljeni iz sledečih baz: zemljiškega katastra, evidence hišnih števil, centralnega registra

prebivalstva, poslovnega registra, občinske evidence NUSZ ter evidence stanovanj po blokkih. Poleg tega so se podatki zbirali tudi neposredno od lastnikov stavbnih zemljišč, katerim so občine poslale dopis, s katerim so zavezance seznanile, da so po Odloku o nadomestilu za uporabo stavbnega zemljišča zavezanci dolžni občini posredovati vse podatke za izračun nadomestila in sodelovati pri nastavitvi evidence. K dopisu je bil priložen tudi izpis že zbranih podatkov, ki naj bi jih zavezanci popravili oz. dopolnili.

Glede zgoraj opisane Evidence stavbnih zemljišč je potrebno ponovno opozoriti na pomanjkljivo pravno podlaga za vzpostavitev in vodenje takšne evidence. Odlok o nadomestilu za uporabo stavbnega zemljišča ni zakon, zato se ne more smatrati kot pravna podlaga za obdelavo osebnih podatkov.

Določbe Zakona o stavbnih zemljiščih (Uradni list SRS, št. 18/84, 32/85, 33/89, RS, št. 24/92, 29/95 in 44/97), ki so še ostale v veljavi, ne določajo nikakršne obdelave osebnih podatkov, zato se tudi navedeni zakon z vidika določil ZVOP-a ne more šteti kot pravna podlaga za obdelavo osebnih podatkov zavezancev za plačilo nadomestila za uporabo stavbnih zemljišč. Navedeni zakon je v 8. členu sicer določal, da se o stavbnih zemljiščih v naseljih vodi evidenca, ni pa določal njene vsebine in načina zbiranja osebnih podatkov, poleg tega pa je bil navedeni člen z novim Zakonom o stavbnih zemljiščih (Uradni list RS, št. 44/97) tudi že razveljavljen.

Tudi novi Zakon o stavbnih zemljiščih iz leta 1997 ne določa nikakršne obdelave osebnih podatkov, zato se tudi novi zakon z vidika določil ZVOP-a ne more šteti kot pravna podlaga za obdelavo osebnih podatkov zavezancev za plačilo nadomestila za uporabo stavbnih zemljišč. Zaradi tega bo z vidika določil ZVOP-a za učinkovito in zakonito zaračunavanje nadomestila za uporabo stavbnih zemljišč potrebno v zakonu (npr. Zakonu o stavbnih zemljiščih) določiti, da občine (ali kakšen drug organ?) za potrebe obračunavanja nadomestila za uporabo stavbnih zemljišč vodijo in vzdržujejo Evidenco stavbnih zemljišč. Nadalje bo potrebno v zakonu tudi določiti, katere vrste osebnih in drugih podatkov bo navedena evidenca vsebovala, namen uporabe zbranih osebnih podatkov, čas shranjevanja osebnih podatkov ter način zbiranja osebnih podatkov. V primeru, da se bodo osebni podatki zbirali tudi iz drugih, že obstoječih zbirk osebnih podatkov, bo moral zakon jasno določiti tudi iz katerih zbirk se bodo osebni podatki zbirali ter katere vrste osebnih podatkov se bodo zbirale iz posameznih zbirk.

4.6. Vzgoja in izobraževanje

V obravnavanem obdobju je bila na področju vzgoje in izobraževanja vložena 1 pritožba, povezana z varstvom osebnih podatkov in sicer zaradi izdelave brošure z osebnimi podatki učencev ene od osnovnih šol, pri čemer si izdajatelj pred izdajo niso pridobili pisnih privolitev staršev oziroma zakonitih zastopnikov učencev. Pri obravnavi prijave je bilo ugotovljeno, da za izdelavo brošure z osebnimi podatki učencev ni bila odgovorna šola, ampak člani starševskega združenja, ki so osebne podatke zbrali neposredno od mladoletnih otrok in brošuro izdali kljub opozorilu ravnateljice, da si morajo za takšen način uporabe osebnih pridobiti pisne privolitve staršev oziroma zakonitih zastopnikov učencev.

Pri opravljanju preventivnega nadzorstva na področju vzgoje in izobraževanja so bile ugotovljene predvsem sledeče nepravilnosti:

- posamezne šole še vedno nimajo izdelanih katalogov podatkov ter podatkov iz 1., 2., 4. in 5. točke katalogov še vedno niso posredovale Ministrstvu za pravosodje;
- precej je še šol, ki v svojih notranjih aktih še vedno nimajo predpisanih organizacijskih in ustreznih logično tehničnih postopkov in ukrepov za zavarovanje osebnih podatkov;
- pisne privolitve posameznikov za zbiranje osebnih podatkov o učencih in dijakih, ki jih obravnava svetovalna služba, so pogosto pomanjkljive, saj iz njih ni dovolj jasno razviden namen obdelave in uporabe osebnih podatkov ter čas shranjevanja zbranih osebnih podatkov, poleg tega pa iz izjav oziroma pisnih privolitev v večini primerov tudi ni razvidno, katere vrste osebnih podatkov se bodo obdelovale;
- podatki o gibalnih sposobnostih in morfoloških značilnostih se pogosto zbirajo tudi od

tistih učencev in dijakov, ki so na izjavi oziroma pisni privolitvi posameznika za zbiranje takšnih podatkov obkrožili, da ne soglašajo s tem, da so v tekočem šolskem letu vključeni v spremljavo telesnega in gibalnega razvoja "ŠPORTNOVZGOJNI KARTON";

- vzgojni ukrepi se v nekaterih šolah še vedno vpisujejo v šolsko dokumentacijo oziroma zbirke osebnih podatkov, pogosti pa so tudi primeri, ko se dokumentacija v zvezi z izrečenimi vzgojnimi ukrepi ne uničuje v predpisanih rokih.

4.7. Bolnišnice in drugi zdravstveni zavodi

V obravnavanem obdobju je bilo v zvezi z obdelavo osebnih podatkov v bolnišnicah in drugih zdravstvenih zavodih vloženo 5 pritožb posameznikov in sicer:

- 2 pritožbi zaradi suma posredovanja osebnih podatkov nepooblaščenim uporabnikom;
- 1 pritožba zaradi suma neustreznega zavarovanja osebnih podatkov;
- 1 pritožba zaradi suma nezakonite obdelave osebnih podatkov med vizito v psihiatrični bolnišnici;
- 1 pritožba zaradi pošiljanja vabil na preglede in terapije na odprtih dopisnicah.

Zaradi izraženega suma o neustreznem zavarovanju osebnih podatkov o bolnikih je bil opravljen temeljitejši inšpekcijski nadzor v štirih bolnišnicah in v enem zdravstvenem domu. Pri tem je bilo ugotovljeno, da je imelo vseh pet zdravstvenih zavodov v svojih notranjih aktih že predpisane organizacijske in logično tehnične postopke in ukrepe za zavarovanje osebnih podatkov, vendar pa so bili ti predpisi glede na specifično obdelavo osebnih podatkov in glede na občutljivost podatkov, ki kažejo na zdravstveno stanje posameznika, v nekaterih primerih precej pomanjkljivi. Del krivde za takšno stanje nosi po našem mnenju tudi Ministrstvo za zdravje, ki bi moralo skladno s 7. členom Zakona o zbirkah podatkov s področja zdravstvenega varstva, v soglasju z ministrom, pristojnim za pravosodje in ministrom, pristojnim za znanost in tehnologijo, predpisati tehnične in organizacijske ukrepe za zavarovanje podatkov v zbirkah podatkov.

Poleg pomanjkljivih predpisov, ki določajo postopke in ukrepe za zavarovanje osebnih podatkov je bilo ugotovljeno, da tudi sama izvedba zavarovanja nosilcev z osebnimi podatki na tem področju ni zadovoljiva. Krog ljudi, ki imajo dostop do bolnikov zdravstvene dokumentacije, je po našem mnenju preširok, poleg tega pa se zdravstvena dokumentacija o bolnikih, ki ležijo na intenzivni negi, v večini primerov nahaja kar na obposteljnih mizicah. Pogosti so tudi primeri, ko se temperaturni list (le ta vsebuje sledeče podatke pacienta: ime in priimek, datum rojstva, diagnozo v latinščini, temperaturo, diete, terapijo in preiskave) še vedno izobeša na bolnikovo posteljo. Nadalje je bilo ugotovljeno, da je iz zdravstvene dokumentacije razvidno le to, kdo in kdaj je določen podatek vpisal v zdravstveno dokumentacijo, ni pa razvidno kdo in kdaj je v dokumentacijo samo vpogledal. Evidentiranje vpogledov je potrebno zaradi določil 13. člena ZVOP-a, ki med drugim določa, da se s postopki in ukrepi za zavarovanje osebnih podatkov omogoča tudi poznejše ugotavljanje, kdaj so bili posamezni osebni podatki uporabljeni ali vnešeni v zbirko osebnih podatkov in kdo je to storil. Poleg tega je takšno evidentiranje potrebno tudi zaradi določil 4. člena ZVOP-a, kjer je določeno, da mora biti obdelava zdravstvenih podatkov še posebej označena in zavarovana.

Informacije o bivanju pacienta v posamezni bolnišnici so se posredovale drugim osebam tudi prek telefona, pri čemer se ni vodila nobena evidenca, iz katere bi bilo razvidno, komu so bili posamezni osebni podatki posredovani. Tudi zdravniki, ki so bolnika zdravili in so z bolnikovim zdravstvenim stanjem seznanjali bolnikovega ožjega sorodnika ali skrbnika, takšnega posredovanja podatkov niso evidentirali.

Ob sprejemu bolnika v bolnišnico bolniki niso podpisali nobene izjave, ki bi jo bilo mogoče šteti kot pisno privolitev posameznika za sporočanje njegovih osebnih podatkov drugim osebam, npr. sorodnikom in podobno. Iz podatka o tem, na katerem oddelku bolnišnice se z osebnim imenom določeni posameznik nahaja, je že mogoče sklepati o njegovem zdravstvenem stanju, pa tudi o posledicah tega stanja, zato v primeru posredovanja oziroma obdelave teh podatkov že

lahko govorimo o obdelavi osebnih podatkov, ki bi morala biti glede na občutljivost skladno z določbami 4. člena ZVOP-a posebej označena in zavarovana. Zaradi tega je moč zaključiti, da je ugotovljeno dajanje informacij o bolnikovem bivanju v bolnišnici pravno sporno, še zlasti pa je z vidika določil ZVOP-a nezakonito dajanje informacij prek telefona. Da bi to nezakonitost odpravili, bi bilo potrebno bolnikom ob sprejemu ponuditi v podpis posebno izjavo, ki jo bo skladno z določili 8. točke prvega odstavka 2. člena ZVOP-a mogoče šteti kot pisno privolitev posameznika za posredovanje informacij o njegovem bivanju v bolnišnici in o njegovem zdravstvenem stanju drugim osebam. S tem bo imel bolnik možnost, da bo sam odločil o tem, komu (npr. samo določenim osebam ali nikomur) in na kakšen način (npr. samo ob ugotovitvi identitete z vpogledom v ustrezno listino ali pa tudi preko telefona, ipd.) se bodo posredovale informacije o njegovem bivanju v bolnišnici in o njegovem zdravstvenem stanju. Informatorji in druge osebe, ki so pristojne za usmerjanje obiskovalcev na željene lokacije ali dajanje kakšnih drugih informacij, pa tudi zdravniki in drugo zdravstveno osebje, bodo z željo bolnika morali biti seznanjeni, zato bo potrebno ustrezno dopolniti tudi informacijski sistem.

Poleg zgoraj navedenega bo v zvezi s posredovanjem informacij o bolnikih nujno potrebno zagotoviti tudi izvajanje petega odstavka 11. člena ZVOP-a, ki določa, da mora upravljavec zbirke osebnih podatkov za vsako posredovanje osebnih podatkov zagotoviti, da je možno pozneje ugotoviti, kateri osebni podatki so bili posredovani, komu in na kakšni podlagi. ZVOP ne določa oblike in načina evidentiranja posredovanja osebnih podatkov drugim uporabnikom, ampak določa le to, da je potrebno vsako posredovanje osebnih podatkov evidentirati ter, kaj je v zvezi s posredovanjem osebnih podatkov potrebno evidentirati. Evidenca posredovanj osebnih podatkov je med drugim potrebna tudi zaradi uresničevanja pravic posameznika iz 18. člena ZVOP-a, kateremu mora upravljavec zbirke osebnih podatkov na zahtevo v roku 30 dni posredovati tudi seznam tistih, katerim so bili v skladu s petim odstavkom 11. člena v določenem obdobju posredovani njegovi osebni podatki.

Odstopanja od zgoraj navedenega bi bila lahko dopustna le v primeru, ko bolnik ob sprejemu v bolnišnico (npr. na urgenco) ni v stanju podpisati ustrezne izjave. V takšnih primerih bi se podatki lahko dajali ožjim sorodnikom, skrbnikom in izven zakonskemu partnerju, na podlagi in v skladu s 53. členom Zakona o zdravniški službi, vendar pa je tudi pri tem nujno, da se takšno posredovanje evidentira skladno z določbami petega odstavka 11. člena ZVOP-a.

Z vidika določil 13. in 14. člena ZVOP-a je tudi nedopustno, da bi se vabila na preglede in terapije pošiljala na odprtih dopisnicah, saj je nepooblaščen dostop do osebnih podatkov potrebno preprečiti tudi pri njihovem prenosu.

Z vidika varstva bolnikove zasebnosti so sporne tudi skupinske vizite v psihiatričnih bolnišnicah. Po navedbi strokovnjakov skupinska vizita pomeni terapevtsko skupnost, ki je potrjena in mednarodno uveljavljena in utemeljena oblika dela v psihiatriji. Ne terapevtskih skupnostih naj bi se skušalo ustvariti čimbolj domače in prijazno vzdušje. Reševali naj bi se predvsem problemi, ki so skupni vsem pacientom in sicer predvsem kvaliteta bivanja in prosti izhodi. Na skupinskih vizitah naj se ne bi spraševale osebne stvari, zdravnik pa v primeru delikatnejših zadev, ki bi lahko pacienta prizadele, pacienta povabi na individualni razgovor. Pri skupinskih vizitah ima zdravnik pri sebi temperaturni list ter rezultate preiskav, ki jih je zdravnik naročil. Po navedbi zaposlenih v psihiatrični bolnišnici udeležba na skupinski viziti ni obvezna, pacienti, ki se skupinske vizite ne morejo ali ne želijo udeležiti, pa ostanejo v sobah, kjer jih obišče zdravnik.

4.8. Delodajalci in evidence na področju dela

V zvezi z obdelavo osebnih podatkov o zaposlenih delavcih s strani delodajalcev, so bile v obravnavanem obdobju vložene 4 pritožbe in sicer:

- zaradi suma nezakonite uporabe osebnih podatkov v postopku imenovanja direktorja;
- zaradi suma zlorabe osebnih podatkov, ker je delodajalec v odsotnosti delavca pregledal njegov službeni računalnik in e-pošto, ki je prispela ali bila odposlana s službenega e-

naslova delavca in tako pridobljene podatke uporabil v disciplinskem postopku zoper delavca;

- zaradi suma nezakonite obdelave osebnih podatkov v disciplinskem postopku;
- zaradi pomanjkljive in nejasne izjave oziroma pisne privolitve posameznika za obdelavo določenih osebnih podatkov (zdravstveno stanje, kazenske obsodbe, članstvo v sindikatu), ki jo je delodajalec posredoval zaposlenim in od njih zahteval, da takšno izjavo podpišejo.

V primeru prijave, ki se je nanašala na sum nezakonite uporabe osebnih podatkov v postopku imenovanja direktorja in suma nezakonite obdelave osebnih podatkov v disciplinskem postopku, ni bilo mogoče ugotoviti kršitev določb ZVOP-a, saj so se osebni podatki uporabljali izključno za namene vodenih postopkov.

Tudi v primeru pregledovanja službenega računalnika zaposlenega in pregledovanja e-pošte, ki prihaja na službeni naslov zaposlenega, je težko govoriti o kršitvi določil ZVOP-a. Odpiranje navadne ali elektronske pošte namreč po našem mnenju ne pomeni zlorabe osebnih podatkov, ampak lahko takšno dejanje pomeni kršitev tajnosti občil po 150. členu Kazenskega zakonika. Ker gre za kaznivo dejanje, za katerega se pregon začne na predlog, smo prizadetim predlagali, naj kot prizadete osebe na pristojno državno tožilstvo podajo kazensko ovadbo oziroma predlog za pregon.

V zvezi z obravnavo prijave zaradi pomanjkljive in nejasne izjave oziroma pisne privolitve posameznika za obdelavo določenih osebnih podatkov (zdravstveno stanje, kazenske obsodbe, članstvo v sindikatu), ki jo je delodajalec posredoval zaposlenim in od njih zahteval, da takšno izjavo podpišejo, je bilo ugotovljeno, da ima podjetje, ki je takšno izjavo dalo v podpis, za naše razmere precej dobro urejeno varstvo osebnih podatkov, je pa bila izjava, ki so jo dali v podpis, z vidika določil 8. točke prvega odstavka 2. člena ZVOP-a ter sedmega odstavka 3. člena ZVOP-a res nekoliko pomanjkljiva, saj iz nje ni bil dovolj jasno razviden namen obdelave in uporabe osebnih podatkov ter čas shranjevanja.

V zvezi z vodenjem delovnih evidenc je potrebno opozoriti, da je zakonodaja, ki ureja navedeno področje, že zdavnaj zastarela, saj je še vedno v veljavi Zakon o evidencah na področju dela (Uradni list SFRJ, št. 17/90), ki je bil sprejet še v bivši Jugoslaviji.

Pri opravljanju preventivnega nadzorstva pri večjih delodajalcih je bilo ugotovljeno, da delodajalci še vedno zbirajo prekomerne podatke o zaposlenih in kandidatih za zaposlitev. Poleg osebnih podatkov, ki jih morajo delodajalci zbirati na podlagi Zakona o evidencah na področju dela, se zbirajo tudi podatki o narodnosti, o imenu očeta, o osebni izkaznici, o članstvu v raznih organizacijah, o stanovanjskih in socialnih razmerah, o dejavnosti v prostem času in podobno. Poleg tega mnogi delodajalci brez ustrezne pravne podlage zbirajo tudi osebne podatke o družinskih članih zaposlenih ter osebne podatke o družinskih članih kandidatov za zaposlitev. V večini primerov so to podatki kot je osebno ime družinskega člana, sorodstveno razmerje ter poklic in zaposlitev. Določeni osebni podatki, ki se nanašajo na družinske člane zaposlenih, se skladno z ZVOP-om lahko zbirajo le v primeru vzdrževanih družinskih članov, če se zanje uveljavljajo olajšave ter v primeru, da so določeni družinski člani po zaposlenem zavarovani in jih je potrebno prijaviti ZZZS-ju. Zbiranje osebnih podatkov o družinskih članih kandidatov za zaposlitev pa je z vidika ZVOP-a v vseh primerih nedopustno. Zaradi takšnega prekomernega zbiranja osebnih je bilo v tem in še zlasti v preteklem obdobju podanih več predlogov za uvedbo postopka o prekršku, sodniki za prekrške pa so odgovornim pravnim osebam izrekli denarne kazni v višini 500.000 SIT, poleg tega pa so bile s kaznijo 50.000 do 60.000 SIT kaznovane tudi odgovorne osebne pravnih oseb.

Poleg prekomernega zbiranja osebnih podatkov so bile na področju delovnih evidenc ugotovljene tudi nepravilnosti v zvezi s katalogi podatkov, nepravilnosti v zvezi z akti, ki določajo postopke in ukrepe za zavarovanje osebnih podatkov ter nepravilnosti v zvezi z vodenjem evidence o izrečenih disciplinskih ukrepih. Evidenca o izrečenih disciplinskih ukrepih se vodi na podlagi zastarelega Zakona o temeljnih pravicah iz delovnega razmerja, ki ne

določa vsebine navedene evidence ter namena njene uporabe. V 68. členu navedenega zakona je določeno le to, da se o izrečenih disciplinskih ukrepih obvezno vodi evidenca ter, da, če delavec v dveh letih od dneva pravnomočnosti odločbe, s katero sta mu bila izrečena javni opomin in denarna kazen, ne stori kršitve delovne obveznosti, se izrečen disciplinski ukrep izbriše iz evidence. Ne glede na dokaj jasne zakonske določbe glede časa shranjevanja osebnih podatkov v evidenci izrečenih disciplinskih ukrepov, je bilo v mnogih primerih ugotovljeno, da se izrečeni javni opomin ali denarna kazen po preteku določenega roka ne izbriše iz evidence.

Kar zadeva obdelavo osebnih podatkov o zaposlenih s strani delodajalcev je potrebno opozoriti še na nezakonnosti in dileme v zvezi z obdelavo podatkov o sindikalni pripadnosti. Po določbah 3. in 4. člena ZVOP-a lahko upravljavci zbirk osebnih podatkov zbirajo podatke o pripadnosti sindikatu samo na podlagi pisne privolitve posameznika, poleg tega pa mora biti obdelava osebnih podatkov, ki se nanašajo na pripadnost sindikatu, posebej označena in zavarovana. Delodajalci so po eni strani zaradi kolektivnih pogodb dolžni obračunavati sindikalno članarino, po drugi strani pa z vidika določil ZVOP-a nimajo zakonske podlage za zbiranje in obdelavo podatkov o pripadnosti sindikatu. Da bi nezakonnosti odpravili, si morajo delodajalci kot upravljavci zbirk osebnih podatkov pridobiti pisno privolitev posameznika, iz katere bo jasno razvidno, da delodajalec v svojih zbirkah lahko vodi tudi podatek o delavčevi sindikalni pripadnosti, poleg tega pa mora biti iz pisne privolitve še posebej jasno razviden tudi namen obdelave takšnih podatkov ter čas shranjevanja. V primeru, da delavec takšne izjave ne bi želel podpisati, bi moral delodajalec iz svojih zbirk osebnih podatkov izbrisati podatek o sindikalni pripadnosti, delavec pa bi si moral zato sam plačevati sindikalno članarino.

4.9. Avtošole

V obravnavanem obdobju ni bilo vložene nobene pritožbe v zvezi z obdelavo osebnih podatkov v avtošolah, zato se je na tem področju opravljal izključno preventivni nadzor nad izvajanjem določb ZVOP-a. Pri tem ni bilo ugotovljenih nekaterih posebnih ali večjih nezakonnosti, pač pa so bile ugotovljene le nepravilnosti v zvezi s katalogi podatkov in akti, ki predpisujejo postopke in ukrepe za zavarovanje osebnih podatkov. Zaradi opravljanja preventivnega inšpekcijskega nadzorstva na tem področju, je kataloge osebnih podatkov in akte za zavarovanje osebnih podatkov zagotovilo tudi precej tistih avtošol, kjer inšpekcijski nadzor ni bil opravljen, kar je vsekakor hvale vredno.

4.10. Upravniki večstanovanjskih hiš

Na področju upravljanja večstanovanjskih hiš je bilo v obravnavanem obdobju vloženi 5 pritožb posameznikov in sicer zaradi izobešanja seznamov dolžnikov in seznamov stanovalcev na oglasne deske. Pri obravnavi pritožb je bilo ugotovljeno, da seznamov z osebnimi podatki na oglasne deske niso izobešali upravniki, kot je bilo to v preteklih obdobjih, ampak so to počeli razni koordinatorji, ki so podatke v skladu s pogodbami v nekaterih primerih dobivali od upravnikov. Zaradi tega je bilo upravnikom naloženo, da morajo koordinatorje, ki od njih prejema osebne podatke, pisno opozoriti, da so dolžni zagotoviti ustrezno zavarovanje prejete dokumentacije ter, da ne smejo na oglasno desko izobešati nobenih osebnih podatkov lastnikov ali najemnikov stanovanj. Hkrati so bili opozorjeni, da morajo koordinatorju, ki opozorila ne bo upošteval, takoj prenehati posredovati dokumentacijo z osebnimi podatki lastnikov ali najemnikov stanovanj.

Pri opravljanju inšpekcijskega nadzorstva na področju upravljanja večstanovanjskih hiš je bilo tudi ugotovljeno, da je še precej upravnikov, ki nima urejenih katalogov podatkov, precej pa je tudi takšnih, ki v svojih notranjih aktih še vedno niso predpisali postopkov in ukrepov za zavarovanje osebnih podatkov.

Kar zadeva pravno ureditev obdelave osebnih podatkov na področju upravljanja večstanovanjskih hiš ugotavljamo, da se na tem področju še vedno ni nič spremenilo, saj

veljavni Stanovanjski zakon še vedno ne ureja obdelave osebnih podatkov za potrebe upravljanja večstanovanjskih hiš, zato lahko upravniki večstanovanjskih hiš obdelujejo osebne podatke lastnikov in najemnikov stanovanj samo na podlagi pogodb ali na podlagi pisne privolitve posameznika. Takšna ureditev ter pomanjkljive pogodbe oziroma pisne privolitve posameznika pa upravnikom otežujejo dostop do točnih podatkov, ki so potrebni za pravično razdeljevanje stroškov upravljanja.

4.11. Društva

V zvezi z obdelavo osebnih podatkov o članih društev je bila v obravnavanem obdobju vložena 1 pritožba in sicer zaradi suma nezakonite obdelave osebnih podatkov članov društva in kršenja pravic posameznika iz 18. in 19. člena ZVOP-a. Poleg tega smo v obravnavanem obdobju na inšpektoratu prejeli tudi več telefonskih klicev članov različnih društev, ki so želeli pojasniti v zvezi z obdelavo osebnih podatkov v posameznih društvih. Da bi se v bodoče izognili pritožbam in nejasnostim v zvezi z obdelavo osebnih podatkov znotraj posameznih društev, želimo člane društev ob tej priliki opozoriti na sledeče:

ZVOP, ki velja od 07.08.1999 dalje, v svojem 5. členu določa, da se določbe tega zakona ne uporabljajo za osebne podatke, ki jih zbirajo stranke društva ali druge podobne organizacije o svojih članih, če se ti strinjajo. To pomeni, da se morajo člani posameznega društva sami dogovoriti, katere vrste osebnih podatkov bodo zbirali, za kakšne namene se bodo zbrani osebni podatki uporabljali ter, ali se bodo za zbrane osebne podatke uporabljale določbe ZVOP-a ali ne. Izjema so le člani tistih društev, kjer je obdelava osebnih podatkov že določena v zakonu, ki ureja določeno področje. Takšne določbe, ki urejajo obdelavo osebnih podatkov članov društev, je npr. mogoče najti v Zakonu o gasilstvu, kjer je v 21. in 22. členu določena tudi obdelava osebnih podatkov članov prostovoljnih gasilskih društev.

Glede na to, da Zakon o društvih obdelave osebnih podatkov članov društev posebej ne ureja, morajo člani društva v izogib kasnejšim nesporazumom v primeru, da tudi zakon, ki ureja delovanje posameznih društev, tega področja ne ureja (takšni primeri so v večini), podpisati izjavo oziroma nek dokument v zvezi z obdelavo osebnih podatkov. Če želi društvo, da se za obdelavo osebnih podatkov članov društva ne uporabljajo določbe ZVOP-a, mora biti iz takšne izjave jasno razvidno, da se posamezen član društva strinja, da se za osebne podatke, ki jih o njem obdeluje posamezno društvo, ne uporabljajo določbe ZVOP-a. Seveda pa se pri tem takoj pojavi vprašanje, kaj storiti, če se posamezni člani s tem ne strinjajo in nočejo podpisati takšne izjave? Podpis takšne izjave bi namreč pomenil, da se posameznik odreka eni od temeljnih človekovih pravic, ki mu jih zagotavlja že 38. člen Ustave Republike Slovenije.

Zaradi določil 38. člena Ustave Republike Slovenije je po našem mnenju primernejše, da se članom društva ponudi v podpis izjava oziroma pisna privolitev posameznika, iz katere bo razvidno, da se posameznik strinja, da se za obdelavo njegovih osebnih podatkov ne uporabljajo določbe ZVOP-a, razen tistih določb, ki izhajajo že iz same Ustave Republike Slovenije. To pa so določbe 9., 18., 19., 20., 21. in 22. člena ZVOP-a. Hkrati naj bi bil iz izjave tudi jasno razviden namen obdelave in uporabe osebnih podatkov ter čas shranjevanja osebnih podatkov. S podpisom takšne izjave bi se posameznikom zagotovile temeljne pravice v zvezi z obdelavo njihovih osebnih podatkov, določili bi se nameni, za katere se osebni podatki lahko uporabljajo, hkrati pa društvom ne bi bilo potrebno zagotoviti kataloga podatkov, podatkov iz kataloga ne bi ne bi bilo potrebno pošiljati Ministrstvu za pravosodje, poleg tega pa društvom tudi ne bi bilo potrebno z notranjimi akti posebej predpisovati postopkov in ukrepov za zavarovanje osebnih podatkov.

Kot je razvidno iz zgoraj navedenega, je obdelava osebnih podatkov znotraj tistih društev, kjer obdelava osebnih podatkov ni določena s posebnim zakonom, prepuščena dogovoru med člani posameznih društev. Glede na določbe 5. člena ZVOP-a se morajo člani društva odločiti za eno od sledečih možnosti:

- da se za obdelavo njihovih osebnih podatkov določbe ZVOP-a sploh ne uporabljajo;

- da se za obdelavo njihovih osebnih podatkov določbe ZVOP-a uporabljajo v celoti, ali,
- da se za obdelavo njihovih osebnih podatkov uporabljajo samo nekatere določbe ZVOP-a.

Ko se člani društva odločijo za eno od zgoraj navedenih možnosti, morajo v izogib kasnejšim sporom pripraviti ustrezno izjavo oziroma pisno privolitev posameznika ter izjavo dati v podpis vsem svojim članom.

5. SPLOŠNA OCENA STANJA NA PODROČJU VARSTVA OSEBNIH PODATKOV V REPUBLIKI SLOVENIJI IN NAJPOGOSTEJE UGOTOVLJENE NEPRAVILNOSTI

Iz ugotovitev stanja varstva osebnih podatkov na posameznih področjih je razvidno, da se stanje na področju varstva osebnih podatkov v Republiki Sloveniji v obravnavanem področju glede na pretekla obdobja ni skoraj nič spremenilo. V bistvu se je v obravnavanem obdobju spremenil le ZVOP in z njim povezana organizacija nadzora nad izvajanjem določb zakona.

Kršitve in pomanjkljivosti, ki so bile odkrite pri obravnavi prijav in pritožb ter pri opravljanju preventivnega inšpekcijskega nadzorstva, so še vedno v večini primerov posledica nezadostnega poznavanja oziroma nerazumevanja posameznih določb ZVOP-a.

Splošno oceno stanja na področju varstva osebnih podatkov v Republiki Sloveniji in najpogosteje ugotovljene kršitve je mogoče strniti v spodaj navedene ugotovitve:

5.1. Ni izdelanih katalogov podatkov ter nepopoln in neažuren Skupni katalog osebnih podatkov

Najpogostejše nepravilnosti, ki so bile odkrite, se še vedno nanašajo na vodenje katalogov podatkov (15. člen ZVOP-a), posredovanje podatkov iz 1., 2., 4. in 5. katalogov Ministrstvu za pravosodje ter javljanje sprememb v zvezi s tem (16. člen ZVOP-a). Med subjekti, ki kršijo določbe 15. in 16. člena ZVOP-a je še vedno precej državnih organov, sodišč, organov lokalnih skupnosti, javnih zavodov in drugih nosilcev javnih pooblastil.

Ministrstvo za pravosodje je v letu 2001 skladno z ZVOP-om in Pravilnikom o metodologiji vodenja skupnega kataloga osebnih podatkov na svojih spletnih straneh (<http://sigov2.sigov.si/mp>) že objavilo tudi Skupni katalog osebnih podatkov, ki se vsak dan sproti ažurira. S takšno objavo Skupnega kataloga osebnih podatkov se je zagotovilo načelo javnosti v zvezi z obdelavo osebnih podatkov ter posameznikom omogočilo, da se seznanijo s tem, katere zbirke osebnih podatkov v državi sploh obstajajo, kdo so njihovi upravljavci ter, katere vrste osebnih podatkov se obdelujejo v posameznih zbirkah. Namen objavljenega kataloga je tudi ta, da lahko upravljavci zbirk osebnih podatkov sedaj na enostaven način preverijo, katere zbirke osebnih podatkov imajo objavljene v Skupnem katalogu osebnih podatkov in v primeru, da objavljeni podatki ne odražajo dejanskega stanja, ministrstvu posredujejo ustrezne spremembe.

5.2. Neustrezno zavarovanje osebnih podatkov zaradi pomanjkljivih predpisov v notranjih aktih obdelovalcev osebnih podatkov

Zelo pogoste kršitve v zvezi z določbami ZVOP-a se kažejo tudi v tem, da veliko upravljavcev zbirk osebnih podatkov ter uporabnikov in obdelovalcev osebnih podatkov v svojih notranjih aktih še vedno nima predpisanih organizacijskih in ustreznih logično tehničnih postopkov in

ukrepov za zavarovanje osebnih podatkov (13. in 14. člen ZVOP-a).

Precej pogosti so tudi primeri, ko so postopki in ukrepi za zavarovanje osebnih podatkov sicer predpisani, vendar pa so predpisi pomanjkljivi ali neustrezni. Pogosto se namreč dogaja, da obdelovalci osebnih podatkov v notranjih aktih pozabijo predpisati postopke in ukrepe za zavarovanje osebnih podatkov pri njihovem prenosu (npr. po pošti ali prek telekomunikacijskih omrežij), ali pa pozabijo predpisati postopke in ukrepe, s katerimi se zagotovi, da je možno tudi pozneje ugotoviti, kdaj so bili posamezni osebni podatki uporabljeni ali vnešeni v zbirko osebnih podatkov in kdo je to storil.

Tudi izvedba fizičnega zavarovanja osebnih podatkov je pogosto neustrezna oziroma pomanjkljiva. Vzrok za neustrezno oziroma pomanjkljivo fizično zavarovanje osebnih podatkov gre pogosto pripisati pomanjkanju finančnih sredstev. Pogosto se namreč dogaja, da so predpisani postopki in ukrepi za zavarovanje osebnih podatkov sicer ustrezni, vendar pa se zaradi pomanjkanja denarja ne izvajajo. Poleg pomanjkanja denarja je vzroke za neustrezno zavarovanje osebnih podatkov v mnogih primerih še vedno potrebno iskati tudi v malomarnosti ter dejstvu, da postopki in ukrepi za zavarovanje osebnih podatkov v notranjih aktih pogosto sploh niso predpisani in je tako vse prepuščeno naključju oziroma zavesti delavcev, ki obdelujejo osebne podatke.

V zvezi varstvom in zavarovanjem osebnih podatkov je potrebno opozoriti tudi na pogodbe, s katerimi upravljavci zbirk osebnih podatkov posamezna opravila v zvezi z obdelavo osebnih podatkov poverijo drugim pravnim ali fizičnim osebam, ki so registrirane za opravljanje takšne dejavnosti. Med opravljanjem preventivnega inšpekcijskega nadzorstva ugotavljamo, da so takšne pogodbe z vidika določb 7. člena ZVOP-a v večini primerov pomanjkljive. Zelo redke so namreč pogodbe, v katerih bi bila dovolj jasno razvidna naročnikova pooblastila v zvezi z obdelavo osebnih podatkov. Še redkeje pa so pogodbe, v katerih bi bili določeni tudi pogoji in ukrepi za zagotovitev varstva osebnih podatkov in njihovega zavarovanja.

5.3. Posredovanje osebnih podatkov nepooblaščenim uporabnikom ter pomanjkljivo evidentiranje posredovanja osebnih podatkov drugim uporabnikom

Še vedno se dogaja, da se osebni podatki iz zbirk osebnih podatkov posredujejo nepooblaščenim uporabnikom. Vendar pa je takšnega posredovanja iz leta v leto manj.

Po drugi strani so bili v obravnavanem obdobju tudi takšni primeri, ko upravljavec zbirke osebnih podatkov kljub jasnim zakonskim določbam osebnih podatkov ni želel posredovati pooblaščenemu uporabniku. Glede na to, da ZVOP v 11. členu določa, da upravljavec zbirke osebnih podatkov mora, če ni predpisano drugače, proti plačilu stroškov posredovanja, posredovati osebne podatke uporabnikom osebnih podatkov, lahko tudi neposredovanje osebnih podatkov pooblaščenim uporabnikom obravnavamo kot kršitev določb ZVOP-a. Ker ZVOP ne predpisuje postopka v zvezi s posredovanjem osebnih podatkov drugim uporabnikom, je v takšnih primerih po našem mnenju potrebno subsidiarno uporabljati določbe 179. in 180. člena Zakona o splošnem upravnem postopku, ki določajo postopek za izdajo potrdil in izpiskov iz uradnih evidenc. Po našem mnenju mora uporabnik, ki si želi pridobiti določene osebne podatke, v svoji vlogi jasno navesti določbo zakona, ki ga pooblašča pridobivati zahtevane osebne podatke, ali pa k vlogi priložiti pisno zahtevo oziroma privolitev posameznika, na katerega se podatki nanašajo. Če tega ne stori, mora upravljavec zbirke osebnih podatkov od uporabnika osebnih podatkov zahtevati dopolnitev vloge, saj je skladno z določili petega odstavka 11. člena ZVOP-a upravljavec zbirke osebnih podatkov dolžan zagotoviti tudi to, da je možno kasneje ugotoviti, na kakšni podlagi je osebne podatke posredoval drugemu uporabniku.

Pri posredovanju osebnih podatkov drugim uporabnikom se še vedno pogosto dogaja, da posredovanje osebnih podatkov ni ustrezno evidentirano. ZVOP sicer ne določa načina evidentiranja posredovanja osebnih podatkov drugim uporabnikom osebnih podatkov, vendar pa je iz 11. člena jasno razvidno, da mora upravljavec zbirke osebnih podatkov za vsako

posredovanje osebnih podatkov zagotoviti, da je možno pozneje ugotoviti, kateri osebni podatki so bili posredovani ter komu in na kakšni podlagi so bili podatki posredovani. Posledica neustreznega evidentiranja posredovanja osebnih podatkov drugim uporabnikom se kaže v tem, da je posamezniku, na katerega se osebni podatki nanašajo, kljub zakonski dolžnosti pogosto težko posredovati seznam tistih, katerim so bili v določenem obdobju posredovani njegovi osebni podatki, ali pa je takšen seznam nepopoln.

5.4. Obdelava prekomernih in nepotrebnih osebnih podatkov ter obdelava osebnih podatkov brez ustrezne pravne podlage

Pri pregledovanju vsebine zbirk osebnih podatkov se še vedno ugotavlja, da se v mnogih zbirkah osebnih podatkov obdelujejo tudi takšne vrste osebnih podatkov, za obdelavo katerih upravljavec zbirke osebnih podatkov nima ustrezne pravne podlage. Takšna nezakonita obdelava osebnih podatkov se kaže predvsem na področju zaposlovanja in delovnih evidenc, kjer se prepogosto popolnoma po nepotrebem in brez ustrezne pravne podlage zbirajo podatki o narodnosti zaposlenih ter osebni podatki o družinskih članih zaposlenih.

Pogosti so tudi primeri, ko se osebni podatki obdelujejo na podlagi nepopolne pisne privolitve posameznika. Pisna privolitev posameznika je v 2. členu ZVOP-a definirana kot podpisana privolitev posameznika, da se določeni podatki o njem obdelujejo za določene namene in ima obliko listine, določila v pogodbi, določila v naročilu, priloge k vlogi ali kakšno drugo obliko v skladu s posebnim zakonom. V 3. členu ZVOP-a je nadalje tudi določeno, da kadar se osebni podatki obdelujejo na podlagi pisne privolitve posameznika, mora biti le ta predhodno pisno seznanjen z namenom obdelave podatkov in še posebej z namenom njihove uporabe in časom shranjevanja. Iz navedenega sledi, da morajo biti iz pisne privolitve posameznika, ki jo upravljavec zbirke osebnih podatkov ponudi v podpis posamezniku, jasno razvidna sledeča dejstva:

- vrste osebnih podatkov, ki se bodo obdelovale (npr.: osebno ime, naslov stalnega ali začasnega bivališča, EMŠO,);
- namen obdelave in uporabe določenih osebnih podatkov ter
- čas shranjevanja osebnih podatkov.

Kot ugotavljamo, so takšne pisne privolitve v praksi zelo redke.

V zvezi z zakonitostjo obdelave osebnih podatkov je potrebno opozoriti tudi na potrebo po ločevanju med obdelavo osebnih podatkov na področju javnega sektorja (državni organi, organi lokalnih skupnosti in nosilci javnih pooblastil) ter med obdelavo osebnih podatkov na področju zasebnega sektorja.

Javni sektor lahko obdeluje le tiste osebne podatke, za katere je to določeno z zakonom. Pisna privolitev posameznika na področju javnega sektorja zato odpade, razen v primeru, ko nek zakon določa, da se določene vrste osebnih podatkov lahko zbirajo tudi na podlagi pisne privolitve posameznika. To pomeni, da mora zakon, ki predvideva vzpostavitev neke zbirke osebnih podatkov ali kakršno koli drugo obdelavo osebnih podatkov, taksativno določiti, katere vrste osebnih podatkov se lahko obdelujejo. Pri tem je potrebno upoštevati tudi določbe 5. člena ratificirane Konvencije o varstvu posameznika glede na avtomatsko obdelavo osebnih podatkov, kjer je med drugim določeno, da osebni podatki, ki se avtomatsko obdelujejo, morajo biti primerni, ustrezni in ne smejo biti pretirani glede na namene, za katere so bili shranjeni. Pri tem je pomembno opozoriti, da je pri nas v veljavi še precej zakonov, kjer je določeno, da vsebino posamezne zbirke osebnih podatkov določi minister. Takšne določbe po našem mnenju niso v skladu z določbami 3. člena ZVOP-a, saj mora biti obdelava osebnih podatkov določena v zakonu, podzakonski akt, ki ga izda minister, pa ni zakon.

Za razliko od javnega sektorja, lahko zasebni sektor obdeluje tudi tiste vrste osebnih podatkov, ki v zakonu niso izrecno določene, vendar pa si mora za takšno obdelavo pridobiti ustrezno pisno privolitev posameznika. Takšna zakonska ureditev v praksi pogosto pripelje do

izsiljevanja posameznika in prekomernega zbiranja osebnih podatkov. Zasebna podjetja namreč pred sklepanjem raznih pogodb od posameznika zahtevajo, da jim le ta posreduje celo vrsto svojih osebnih podatkov, med katerimi so pogosto tudi takšni, ki za sklenitev posamezne pogodbe ali opravljanje določne dejavnosti sploh niso potrebni. Največ primerov prekomernega zbiranja osebnih podatkov se pojavlja pri sklepanju delovnih razmerij, dajanju kreditov, izdajanju raznih plačilnih kartic ter pri sklepanju naročniških razmerij z operaterji mobilne telefonije. Takšnemu prekomernemu zbiranju osebnih podatkov se lahko posameznik upre le na ta način, da odkloni posredovanje določenih osebnih podatkov oziroma odda nepopolno vlogo, posledica takšne odklonitve pa se lahko pokaže v tem, da ponudnik zavrne vlogo posameznika in si mora posameznik zaradi tega poiskati novega ponudnika ali pa dopolniti svojo vlogo in navesti vse zahtevane osebne podatke.

5.5. Predolgotrajno shranjevanje osebnih podatkov

V 10. členu ZVOP-a je jasno določeno, da se smejo osebni podatki shranjevati in uporabljati le toliko časa, dokler je to potrebno za doseg namena, zaradi katerega so bili obdelovani. Po izpolnitvi namena shranjevanja je potrebno osebne podatke izbrisati ali blokirati, razen, če z zakonom za posamezne vrste osebnih podatkov ni določeno drugače.

Kljub dovolj jasnim določilom ZVOP-a v zvezi s shranjevanjem osebnih podatkov je potrebno opozoriti, da upravljavci zbirk osebnih podatkov po tem, ko je namen dosežen, osebnih podatkov v mnogih primerih ne izbrisajo iz zbirke podatkov in ne uničijo dokumentacije v zvezi s tem, niti je ne, v kolikor je to določeno v zakonu, ne predajo arhivom. Razlog za takšno stanje je pogosto treba iskati tudi v zakonih, ki na posameznih področjih še vedno niso usklajeni z določbami ZVOP-a in med drugim sploh ne določajo časa shranjevanja osebnih podatkov v posameznih zbirkah, ali pa so določbe v zvezi s shranjevanjem osebnih podatkov preveč nejasne.

5.6. Nepoznavanje in kršenje pravic posameznika v zvezi z osebnimi podatki, ki se nanašajo nanj

Upravljavci zbirk osebnih podatkov še vedno precej pogosto kršijo pravice posameznika iz 18. in 19. člena ZVOP-a in posamezniku pogosto ne dovolijo niti vpogleda, prepisa ali izpisa podatkov, ki se o posamezniku vodijo v posameznih zbirkah osebnih podatkov, niti ga v zakonsko določenih rokih ne obvestijo o razlogih za takšno omejevanje njegovih pravic. Podobno se dogaja tudi z zahtevami posameznika po popravi ali izbrisu osebnih podatkov, ki se nanašajo nanj. Vzrok za kršitev pravic posameznika iz 18. in 19. člena ZVOP-a je v večini primerov potrebno iskati v nepoznavanju določb zakona s strani odgovornih oseb pri upravljavcih zbirk osebnih podatkov, ki bi pravice posameznika oziroma svoje obveznosti v zvezi s tem vsekakor morali poznati.

5.7. Neusklajenost področne zakonodaje z določbami Zakona o varstvu osebnih podatkov

V obravnavanem obdobju, točneje 07.08.2001, se je iztekel zakonski rok, do katerega bi morali državni organi, organi lokalnih skupnosti in nosilci javnih pooblastil uskladiti obdelavo osebnih podatkov z določbami novega ZVOP-a. To med drugim tudi pomeni, da lahko državni organi, organi lokalnih skupnosti in nosilci javnih pooblastil po navedenem datumu obdelujejo le še tiste vrste osebnih podatkov, za katere je to določeno v zakonu.

Kljub temu, da se neusklajenost področnih zakonov z določbami ZVOP-a iz leta v leto zmanjšuje, je v Republiki Sloveniji še vedno v veljavi precej starejših zakonov, ki na posameznem področju pomanjkljivo določajo obdelavo osebnih podatkov. Poleg tega pa se tudi pri nekaterih novejših zakonih še vedno dogaja, da je v zakonu, ki ureja posamezno področje, obdelava osebnih podatkov pomanjkljivo določena in je glede vsebine posamezne zbirke

osebnih podatkov določeno le to, da vsebino posameznih zbirk osebnih podatkov določi pristojni minister, kar je po našem mnenju v nasprotju z določili ZVOP-a in 38. člena Ustave Republike Slovenije.

6. PREDLOGI ZA IZBOLJŠANJE STANJA NA PODROČJU VARSTVA OSEBNIH PODATKOV V REPUBLIKI SLOVENIJI

Ugotovitve pri opravljanju inšpekcijskega nadzorstva nad izvajanjem določb ZVOP-a kažejo, da so nepravilnosti in kršitve določb ZVOP-a v Republiki Sloveniji v večini primerov še vedno posledica nezadostnega poznavanja oziroma nerazumevanja posameznih določb ZVOP-a. Zaradi tega bo izobraževanju oseb, ki imajo pri vsakdanjem delu opravka z osebnimi podatki, v prihodnosti vsekakor potrebno nameniti precej več pozornosti, kot doslej.

Kljub temu, da ZVOP ne določa obveznosti, po kateri bi morali upravljavci zbirk osebnih podatkov v svojih notranjih aktih določiti tudi pooblaščenca za varstvo osebnih podatkov, bi bilo po našem mnenju izredno koristno, da bi upravljavci zbirk osebnih podatkov takšnega pooblaščenca kljub temu imenovali. Delovne naloge takšnega pooblaščenca bi bile lahko sledeče:

- skrb za zakonitost obdelave osebnih podatkov ter ustrezno evidentiranje posredovanja osebnih podatkov drugim uporabnikom;
- sodelovanje pri pripravi notranjih aktov, s katerimi se določajo postopki in ukrepi za zavarovanje osebnih podatkov, nadziranje izvajanja predpisanih postopkov in ukrepov ter predlaganje in priprava ustreznih izboljšav;
- sodelovanje pri nabavi strojne in programske opreme, s katero se bodo obdelovali osebni podatki;
- sodelovanje pri sklepanju pogodb v smislu določb 7. člena ZVOP-a;
- sodelovanje pri izbiri oseb, ki bodo obdelovale osebne podatke, svetovalno sodelovanje s temi osebami ter skrb za njihovo strokovno izobraževanje;
- evidentiranje pristojnosti delavcev, ki obdelujejo osebne podatke, vključno s podeljevanjem gesel za vstop v računalniško vodene zbirke osebnih podatkov;
- skrb za kataloge podatkov ter javljanje podatkov iz katalogov in sprememb podatkov pristojnemu ministrstvu;
- reševanje zahtevkov posameznikov iz 18. in 19. člena ZVOP-a; ipd.

Takšen pooblaščenec bi moral dobro poznati določbe ZVOP-a, poleg tega pa bi moral dobro poznati tudi druge predpise, ki na delodajalčevem področju določajo obdelavo osebnih podatkov.

Imenovanje pooblaščenca za varstvo osebnih podatkov in določitev njegovih pristojnosti bi bilo koristno zlasti zaradi tega, ker pri mnogih upravljavcih zbirk osebnih podatkov največkrat sploh ne vedo, kaj bi morali storiti, da bi zadostili zahtevam ZVOP-a, posledica tega pa se kaže v nezakoniti obdelavi osebnih podatkov, neizdelanih katalogih podatkov, nepredpisanih postopkih in ukrepih za zavarovanje osebnih podatkov, pomanjkljivem zavarovanju osebnih podatkov, ipd.

Glede na to, da nekateri zakoni, ki na posameznih področjih urejajo obdelavo osebnih podatkov, še vedno niso usklajeni z določbami ZVOP-a, ponovno pozivamo ministrstva, da v okviru svojega delovnega področja preverijo usklajenost zakonov z določbami ZVOP-a in v sodelovanju s pristojno službo Ministrstva za pravosodje ali v sodelovanju z Inšpektoratom za varstvo osebnih podatkov pripravijo predloge sprememb in dopolnitev neusklajenih zakonov. Po našem mnenju bi bilo koristno, da se v te namene imenuje posebna medresorska skupina strokovnjakov, ki bi preverila usklajenost posameznih zakonov z določbami ZVOP-a in bi na podlagi svojih ugotovitev pripravila poročilo ter predlagala ustrezne spremembe in dopolnitve neusklajenih zakonov.

Stanje na področju varstva osebnih podatkov bi se v Republiki Sloveniji vsekakor dalo precej izboljšati tudi s povečanjem obsega neposrednega inšpekcijskega nadzorstva. Z ustanovitvijo Inšpektorata za varstvo osebnih podatkov se je v obravnavanem obdobju število inšpektorjev sicer povečalo (prej je nadzor opravljal 1 inšpektor, sedaj pa sta na inšpektoratu zaposlena 2 inšpektorja) vendar pa so se hkrati z ustanovitvijo Inšpektorata za varstvo osebnih podatkov precej povečale tudi pristojnosti in naloge inšpektorata, kar je razvidno iz 2.2. točke tega poročila. Sodelovanje z ministrstvi pri pripravi predpisov s področja varstva osebnih podatkov, sodelovanje z ministrstvi in drugimi organi in organizaciji glede vseh vprašanj, ki se nanašajo na varstvo osebnih podatkov, aktivnosti inšpektorata na mednarodnem področju ter opravljanje administrativnih zadev, vsekakor zahtevajo veliko časa. Zaradi tega bi bilo po našem mnenju potrebno na inšpektoratu čimprej zaposliti še enega inšpektorja, saj bi se s povečanjem obsega neposrednega inšpekcijskega nadzorstva gotovo zagotovilo doslednejše uresničevanje določb Zakona o varstvu osebnih podatkov.

Jože BOGATAJ
svetovalec vlade
v. d. glavnega inšpektorja
za varstvo osebnih podatkov